D·N
5/1 1949

Hr Lange säger ifrån

Att man på norskt håll allmänt anser en samverkan väster ut medföra större trygghet än en nordisk samordning har sedan länge klarlagts, främst genom uttalanden av den norske utrikesministern. Detta uppenbara faktum har emellertid i Sverige in i det sista förnekats av språkrören för en svensk eller nordisk isolationism. Man har utgått från att den svenska utrikesledningen skall segra i den nordiska dragkampen, att Norge skall böja sig för det av hr Undén företrädda neutralitetskravet hellre än att uppge den skandinaviska enigheten.

Den illusionen kan inte bevaras av någon efter utrikesminister Langes intervjuuttalande i måndags. Hr Lange förklarade det vara naturligt "att vi i första hand undersöker i vad mån vi kan stärka vår ställning genom att bygga ut samarbetet på alla områden med Danmark och Sverige och med Island — på vissa områden också med Finland". Men, fortsatte han, "ju mera vi sätter oss in i dessa frågor, desto mera tror jag att vi kommer att få klart för oss att om vi vill dra full nytta av modern teknik och de möjligheter den erbjuder, måste vi söka bygga ut samarbetet med folk vi känner oss besläktade med också utanför Nordens gränser. Vi får hoppas att Danmark och Sverige för sin del kommer till samma resultat, så att vi kan hålla ihop också inom den utvidgade samverkan som står före, liksom vi redan gör det i arbetet på Europas ekonomiska återuppbyggnad." Detta yttrar hr Lange redan innan utredningarna avslutats om förutsättningarna för militär samverkan i Norden. Han klargör därmed att dessa utredningar, som på grund av hr Undéns önskan inte får omfatta frågan om västsamverkan, i själva verket inte kan ge något positivt resultat. Trygghet för Norden kan inte vinnas genom den militära skandinavism till vilken den svenska regeringen hittills velat begränsa samverkan för freden.

Då den norske utrikesministern uttrycker förhoppningen att Danmark och Sverige skall ansluta sig till hans ståndpunkt har han utan tvivel bakom sig en stark opinion i alla de nordiska länderna. En svensk isoleringspolitik är över huvud farlig, men den ter sig orimlig om Norge — och sannolikt även Danmark — beslutar samverkan väster ut. Den svenska isoleringen blir påtagligare och farligare genom att den nordiska isoleringen brytes. Sverige kommer i motsättning till sina nordiska grannar lika väl som till de väststater utan vilkas hjälp vi är helt beroende av de ryska maktspråken. Vi kommer att ställas utanför eller i varje fall i sämre klass när det gäller anskaffande av den för försvaret nödvändiga tekniska utrustning om vilken hr Lange talar. Vår vinst blir ingen — ty finns det någon som inbillar sig att en rysk aktion mot Norge och Danmark skall respektera Sveriges neutralitet? En ändring av den svenska politiken av den art som hr Lange ännu säger sig räkna med skulle innebära en praktisk skandinavism, kombinerad med garantier väster ifrån. Sannolikt skulle en sådan nyorientering kunna ge alla de nordiska staterna bättre villkor i förhållande till västmakterna än Norge och Danmark ensamma kan få.

De svenska isoleringsivrarnas reaktion inför hr Langes tal är förnedrande för svensk debatt. Stockholms-Tidningen hänvisar som försvar för sin linje till att den delas av "det överväldigande flertalet" svenskar, trots att det klarlagts att samverkan både i Norden och med västern har större anslutning bland väljarna än en till Norden begränsad samverkan. Det sägs vidare att Norge genom en samverkan väster ut skulle påläggas tunga bördor. Tror någon att Norge behöver ett starkare försvar om det har garantier från USA än om det har löfte om hjälp blott från Sverige? Aftonbladet nämner inte Lange; för tidningen har Walter Lippman plötsligt blivit en auktoritet därför att han ensam bland amerikanska experter motsätter sig amerikanska garantier åt småstater — att Truman och senaten uttalat sig i rakt motsatt riktning finner man inte skäl att nämna. Aftontidningen säger helt enkelt att Norge mår bäst av en anslutning väster ut om det önskar krig. I denna socialdemokratiska tidning blir alltså den norska socialdemokratins politik uttryck för krigsvilja.

Inför argument som dessa borde det för varje läsare stå klart att isoleringslinjen är dömd av sina egna. Det är regeringens och riksdagens plikt att på allvar ompröva Sveriges ställningstagande.

Militärledningen

Arméärendena dominerar i försvarsstaben, och då är det också naturligt att armén har hand om chefsposterna där, menar Svenska Dagbladet, som delar militärledningens förtörnelse över att Dagens Nyheter påmint om kraven på en starkare personlig förankring i de olika försvarsgrenarna. Den anförda bevisningen för att allt är bra som det är verkar underhaltig. Kvantitetssynpunkter kan inte fälla utslaget i ett fall som detta. Att chefen för sektion I, operationsavdelningen, är och förblir en arméofficer har ingen opponerat sig mot — där avgörs i själva verket det stora flertalet arméärenden. Högre upp är ämneslistan mera komplicerad. Det är avvägningsfrågorna som ställer de största fordringarna, inte minst i nydanings- och ombyggnadsskeden, då de tekniska vapnen fordrar större uppmärksamhet och utrymme. Trots alla konservativa invändningar är det en utbredd uppfattning — även bland yngre officerare — att främst flygvapnets ökade betydelse måste beaktas vid rekryteringen av ledande poster, närmast försvarsstabschefsposten och, om det inte sker, ÖB-befattningen. De konservativa elementen bedrar sig om de förfäktar arméintresset genom att i det längsta — säg till 1950 — motsätta sig en lösning med jämnare fördelning av inflytandet.

Talet om att flygvapnet inte nu kan göra anspråk på närmaste chefsställningen under ÖB därför att det "i höstas icke kunde avstå en enda officer för aspiranttjänstgöring i försvarsstaben" — detta ovidkommande argument är för dumt för att kräva bemötande. Detsamma gäller påståendet att flyget eller flottan inte rent kvalitativt skulle vara konkurrensvärdiga. Nog är generalmajor Svedlund en duktig man, framför allt en strålande truppkarl, men antydningen att han på sin nuvarande post skulle vara överlägsen dem som närmast ifrågakommer från andra vapen borde göra honom själv generad.

Personliga hänsyn måste få vika för vitala försvarsintressen — därför driver Dagens Nyheter denna diskussion fullt öppet.

Särskilt Dagens Nyheter borde ha i minnet, tillfogar Svenska Dagbladet med höjt pekfinger, "att Sverige måste förbereda ett försvar mot världens starkaste landmakt i öster och icke mot sjö- och luftmakterna i väster". Var övertygad om att det inte har glömts bort! Överbefälhavaren har själv erinrat om det. Men han har också framhävt att det allvarligaste hotet, blixtanfallet, inte kan väntas vid landgränsen i norr, utan i form av luftbombardemang och luftlandsättning av trupper. Då blir flygvapnet ett huvudvapen även för oss — några av de viktigaste och svåraste problemen inom vårt försvar förutsätter ingående kännedom om den moderna utvecklingen inom flyget. Att förneka detta är att hänge sig åt en obotligt förlegad åskådning. Det vore smärtsamt om det nyss anförda "argumentet" inspirerats från försvarsstaben. Är den så instängd, så eftersläpande? Då är det sannerligen bråttom med ommöbleringen.

Läs originalet till filmen
Flickan från fjällbyn:

UNDAN FROSTPISKAN

av Bernhard Nordh

Svenska Dagbl. skriver om boken: "Det hade varit skada, om ej detta kapitel i den svenska heroismens historia hade blivit skrivet, medan det ännu kunde byggas på muntliga vittnesbörd. Emigrationen till Amerika 1906 bildar historiens höjdpunkt, och den *kan jämställas med klassiska beskrivningar av förmågan att uthärda övermänskliga ansträngningar.*" — *Erik Lundegård* i *Dag. Nyh.*: "Nybyggarnas strid mot frostens gissel är *intensivt skildrad.*" *G. Herrlin* i *Sydsv. D.*: "Denna norrlandsbok är *mästerlig.*"
Pris häft. 7:50, inb. 11 kr. I varje bokhandel eller direkt från J. A. Lindblads Förlag, Uppsala.

PRESSGRANNAR

Det blir inte plats för skattesänkningar, förklarar nu den ena socialdemokratiska tidningen efter den andra. De automatiska utgiftsstegringarna är antagligen ganska stora, och överbalanseringen av budgeten skall bevaras, eventuellt förstärkas — då blir det ingenting över för skattelättnader. Folket (s) anklagar fortfarande Dagens Nyheter för att i likhet med högern åsyfta skattelindring på de breda lagrens bekostnad, trots att en sådan skatterevision direkt avvisats i dessa spalter och andra vägar står öppna. Den nämnda tidningen menar att väntande nya reformer inte kan avböjas: de är ju liksom tidigare reformer "resultat av omsorgsfull prövning":

Är det sannolikt att denna omsorg förflyktigas när den nya riksdagen samlas? Eller vad menar man? Att utrymmet är begränsat för de reformer, som nu står på tur i väntrummet är emellertid känt — utan att man därför accepterar Dagens Nyheters motiveringar för deras uppskov. Om Dagens Nyheters påstående att en minskning av skattebördorna överensstämmer med de allmänna stabiliseringssträvandena är riktigt, borde det i första hand innebära att punktskatterna slopades. Det är ingen som allvarligt överväger denna utväg, fränsett högern, som i stället begär en ny oms. ... Är det över huvud tillrådligt, när man på andra vägar söker hindra inkomststegringar, att låta de 500—600 miljonerna, som överbalanseringen rör sig om, återgå till skattebetalarna, att med andra ord på denna väg stegra den köpkraft, som man sökt hålla inom vissa gränser? Vore det inte liktydigt med att skjuta ett grundskott i den stabilisering som är på väg? Är det inte klokare att avvakta den utveckling, vars förutsättningar hela folket spänt sina krafter för att uppnå?

Dagens Nyheter har gång på gång betonat att en ny skattepolitik som hjälper till att åstadkomma produktionsstegring vore ett utmärkt bidrag till stabiliseringssträvandena. Att många socialdemokrater står fullkomligt främmande för denna åskådning — nu så aktuell för många som skall betala stora restskatter för extraarbete — är ingen nyhet. Dessa socialdemokrater av Wigforsska skolan har alltså fortfarande ingenting lärt. Morgon-Tidningen (s) hör naturligtvis till dem och låtsas inte om att Dagens Nyheter givit konkreta anvisningar beträffande möjligheterna att lätta skatterna till uppmuntran åt företagsamma och sparsamma inom alla samhällsskikt:

Vad blir kvar att spara på? Det får vi inte veta. Dagens Nyheter avstår som så ofta förr från att ge konkreta anvisningar, den blir gärna stammande och försagd då det gäller att lämna de allmänna frasernas tummelplats. Men skribenten slår omkring sig med att det nu inte får bli fler "dyrbara reformer", inga ö k a d e försvarskostnader, inga "nya bördor". Nå, vem har tänkt något dylikt? Om en vecka ligger statsverkspropositionen på bordet, och den torde bekräfta regeringens fasta beslutsamhet att hålla utgifterna nere.

Vi utgår från att folkpartiet ännu håller fast vid linjen från december 1948, nämligen en stark överbalansering i syfte att motarbeta inflationstendenserna. Eller skall remissdebatten medföra överraskningen att folkpartiet nu avskrivit hela den krisfara, som under två år utgjorde ett så omtyckt debattämne på det hållet?

Folkpartiets riksdagsledning må svara för sig själv. På det hållet har man vid flera tillfällen understrukit — senast under hösten — att överbalanseringen av budgeten icke kunde bli ett radikalmedel som överflödiggör eller undanskjuter andra grepp. Hr Ohlin har varnat för schablonisering och övervärdering av ifrågavarande metod. Beträffande den sistnämnde är Svenska Dagbladet (h) irriterat av att folkpartiet ej tillräckligt uppskattade högerns framstöt i våras. Den gällde närmast utredning om verkningarna av förmögenhetsbeskattningen och beskattningen av bolag och ekonomiska föreningar:

Bevillningsutskottet avstyrkte, låt vara med en s. k. välvillig motivering. Endast högern reserverade sig för bifall till utredningsförslaget. Efter debatter följde i båda kamrarna votering, varvid endast högern röstade för utredning... I detta sammanhang kan erinras om att utskottets ordförande herr Adolv Olsson i andra kammaren antydde, att man av tekniska skäl kunde tänka sig en översyn först 1950!

Förmodligen ansåg folkpartiets riksdagsmän i den mån de röstade mot högerlinjen att denna var felaktigt inriktad. Den hade ett allt för begränsat syfte och kom med hänsyn härtill vid en mindre lämplig tidpunkt. Den saken kan man emellertid ha olika åsikter om. Den kampanj som nu inletts bör ha en helt annan bredd och styrka. Eskilstuna-Kuriren (fp) erinrar om bakgrunden och de motiv som där framträder:

En socialistisk regim kan icke fela. Att den skulle erkänna ett misslyckande är uteslutet. Därför framträder också nu den skrämmande bilden av det socialistiska folkstyret att medan dess försvarare i den partiägda pressen dagligen försvara det såsom det bästa tänkbara, stifta hundratusentals medborgare bekantskap med dess hänsynslöshet. För dessa ter sig det år, som nu börjat, så hopplöst mörkt att de icke veta hur de skola klara sig.

Om man tar del av exekutionsdirektören Alarik Lundbergs redogörelse för skattetillståndet i Stockholm, så får man ett ganska klart begrepp om vart den wigforsska skatteutpressningen fört oss. Individens och medborgarens existensvillkor ha blivit betydelselösa inför statens obegränsade girighet efter deras inkomster, som arbeta och sträva efter att ärligen försörja sig.

Det är högeligen belysande för den inträdda situationen att trots att grunderna för beräkning av existensminimum fastställdes så sent som hösten 1947 har frågan om en höjning av detta existensminimum nu blivit ofrånkomlig genom de stora kvarstående skatterna för 1947. Icke mindre än cirka 70 procent av huvudstadens 350.000 skattebetalare skall erlägga kvarstående skatt — på det oerhörda beloppet av sammanlagt 174 miljoner kr. Av dessa över 200.000 skattebetalare torde, säger exekutionsdirektören, över hälften ha påförts så stora belopp att betalningen blir ytterst betungande och detta inte blott för de mindre inkomsttagarna, utan i många fall även för de större:

Icke mindre än omkring 20.000 äro för närvarande föremål för uttagande av äldre restskatter. Antalet restförda för enbart ogulden preliminär B-skatt torde uppgå till i runt tal 50.000! För tiotusentals personer är det således bokstavligen fråga om ett liv i skatter.

Även i skattehänseende skulle ju vårt land bli idealiskt, när hr Wigforss kunde klämma till de rika. Nu kommer en skatteindrivare och berättar hur katastrofal samma skattepolitik blivit för hundratusentals mindre bemedlade.

Men Wigforss, han tröstar sig med sin gyllene regel att fattigdomen är lättare att bära om den delas av alla. Ett användbart kärnord — det skulle inte vara förbrukat ens om hela landet blev ett fattighus. Just då skulle det passa bäst!

Opinionsmätningen är förenad med många vanskligheter, vilket fil. lic. Tore Dalenius söker illustrera med följande kritik i Svenska Dagbladet (h) av en Gallupfråga från hösten:

Frågan: "Anser Ni, att Sverige, Danmark och Norge borde överenskomma om samarbete när det gäller försvaret?" är suggestiv i två avseenden. För det första emedan den icke innehåller något alternativ till samarbete; detta är ägnat att göra antalet för samarbete röstande högre än om ett lämpligt alternativ funnits. För det andra är själva ordet s a m a r b e t e suggestivt; en suggestion i andra riktningen hade varit möjlig om man använt sig av ordet "samröre" i stället. I så fall hade givetvis suggestionen blivit något starkare.

Användningen av ordet f ö r s v a r e t är icke lycklig. Detta ord kan dels betyda försvars o r g a n i s a t i o n e n (där samverkan redan äger rum), dels försvars a k t i o n e n (t. ex. i händelse av krig).

Även kritik av Gallup synes vara förenad med vanskligheter. Synd om licentiaten!

KONSTKRÖNIKA

Robert Vozensky, Vincent Guignebert: Galerie Moderne.

Åke Andersson, Nils Bäcklin, Gunnar Sundberg: Galerie Acté.

Ella Ericsson-Winzerling: Louis Hahnes konsthandel.

Konsten och vi: Spånga samrealskola.

De PARISISKA konsthandlarna tycks ha fått upp ögonen för den svenska marknaden; de har skickat hit en hel del utställningar under de senaste åren. En och annan har nog verkat litet hoprafsad, men de flesta har väl tålt vid jämförelsen med det inhemska, och en del har varit utomordentliga.

De två franska målare som nu presenteras i Galerie Moderne studerade före kriget på akademin, dvs. École des Beaux-Arts, båda har senare arbetat med Jean Lurçat på moderna gobelängkompositioner, och båda tillhör den s. k. abstrakta riktning som nu dominerar det parisiska konstlivet, åtnjuter officiellt erkännande och därmed också har fått anhängare av i den arten akademisk läggning. För *Robert Vozensky* har det officiella erkännandet bl. a. tagit sig uttryck i att han fått komponera gobelänger för franska statens räkning. En av hans gobelänger är med på utställningen, en skickligt genomförd komposition närmast i Lurçats stil, men något lugnare och utan surrealistiska inslag. Som målare utgår han visserligen från verkligheten, men omformar den till geometriskt organiserade kompositioner. *Vincent Guignebert* abstraherar enligt liknande principer. Båda stiliserar systematiskt och ganska hårt. De är utan tvivel typiska representanter för den tidsstil som utkristalliserats, och jag undrar om inte deras största intresse ligger däri. Någon finare och mer personlig sensibilitet kan jag knappast finna hos dem, även om Vozensky med sina komplementära motsättningar rött-grönt etc. verkar friskare och mer utåtvänd, medan Guignebert gör ett allvarligare, stundom rent av melankoliskt intryck.

VINCENT GUIGNEBERT: Composition.

ÅKE ANDERSSON: Hus.

*

I Galerie Acté debuterar några unga svenskar, som också mer och mindre absorberats av tidens tendenser i abstrakt och geometriserande riktning. De är inte så klara och hårt följdriktiga som fransmännen, utan har snarare en lyrisk läggning; åtminstone är det fallet med *Nils Bäcklin*, som visar smakfulla ting i en behaglig och litet vek färghållning. *Åke Andersson* har lekt ihop diskreta mönster av husgavlarnas vinklar etc. i en stad i Pyrenéerna och av de geologiska formationerna i "Schaktet". *Gunnar Sundberg* är mer realistisk; hans figursaker säger mig inte mycket, men några landskapsskisser har ett ganska mustigt färganslag.

Hedy Bäcklin har bidragit med små lerbitar som försetts med linjeristningar och bränts. De påminner litet om primitiva folks inristningar, men är betydligt lösare och mer godtyckliga i formen.

*

Ella Ericsson-Winzerling, som utställer i Louis Hahnes konsthandel, är en ganska driven akvarellist. Hon kan åstadkomma vackra effekter med sitt i hög grad flytande föredrag t. ex. i "Regnet kommer", men det är mer sällan man märker någon starkare uppfattning av motivet; intresset för tekniken förhärskar.

*

I Spånga samrealskola visar Spångas konstförening denna vecka en vandringsutställning som utsänts av Riksförbundet för bildande konst: *Konsten och vi*. Materialet, som huvudsakligen består av reproduktioner, är sammanställt enligt pedagogiska principer och närmast avsett att klargöra en rad begrepp som kommer till användning i samband med konst, t. ex. olika former av verklighetsuppfattning, perspektiv, kompositionsprinciper etc. Det är dr Bo Lindwall som författat den kåserande vägledningen, som fångar intresset genom sin rikedom på synpunkter, fyndigt och direkt exemplifierade i bildsammanställningarna. Utställningen är instruktiv och tankeväckande; särskilt är man tacksam för de paralleller som dras mellan gammal och modern konst och som visar sammanhanget, hur samma problem kommer tillbaka i andra, nya former etc.

Y. B.

Omar Khayyam på svenska

OMAR KHAYYAM, den persiske matematikern och astronomen, vars födelseår inte exakt är känt, men vars dödsår är 1123, är för Västerlandet främst känd i sin egenskap av skald. Den mest berömda västerländska tolkningen av de epigram, "rubaiyat", som tillskrives honom är Edward Fitzgeralds engelska, i förhållande till grundtexterna enligt de skriftlärde mycket fria tolkning. Samtidigt som Jan förlag, Stockholm, utger första och femte versionen av *Fitzgeralds* tolkning *(Rubaiyât of Omar Khayyâm)* i en ytterst smakfull volym, illustrerad av *Georges Popoff*, utkommer en nytolkning efter Fitzgeralds andra version på Wahlström & Widstrands förlag *(Omar Khayyam: Rubaiyat,* 6: 75). För denna svenska nytolkning svarar den finlandssvenske poeten *Ole Torvalds*. Volymen är försedd med teckningar i färg av *Oskar Bergman* och är i behändigt fickformat.

På svenska finns tidigare en tolkning av Omar Khayyams "Rubaiyat"; den är verkställd av Sten Selander, som till förlagor haft dels Fitzgeralds engelska tolkning, dels en tysk översättning av Hector G. Preconi. Också om Ole Torvalds översättning i språklig precision inte avgjort överträffar Sten Selanders, vill man inte beteckna den finlandssvenska poetens tolkning som en överloppsgärning. Hans version kan man också ha utbyte av. Ingen av de båda svenska översättarna har ju uppnått den Fitzgeraldska tolkningens poetiska nivå — det vore att begära det hart när omöjliga. Den berömde engelske tolkarens fyrradingar rymmer långt fler nyanser än vad de båda svenska översättarna med sitt språkmaterial lyckats få in i sina strofer. Engelskans många enstaviga ord har gett Fitzgerald ett försprång. Man kan exemplifiera detta genom att välja den berömda fyrrading vilken, om inte minnet sviker, Thomas Hardy ville höra uppläst för sig då han låg på sitt yttersta och jämföra den med Ole Torvalds försvenskning:

Oh, Thou, who Man of baser Earth
didst make,
And ev'n with Paradise devise
the Snake:
For all the Sin the Face of
wretched Man
Is black with — Man's Forgiveness
give — and take!

O Du, som skänkte leran våra drag
och gav oss paradis och orm
och lag;
för allt vårt svarta elände,
vår skuld,
ge oss Din misskund — och vår
misskund tag!

Svärtan är så att säga uttrycksfullare i den engelska strofen. Men på det hela taget kan också denna senaste svenska tolkning av Omar Khayyams "Rubaiyat" ge den svenske läsaren en god föreställning om den store persiske skaldens poesi, hans graciösa melankoli och mörka fatalism, hans kärlek till rosorna och till vinet, som förljuvar rasterna på vandringen mot graven.

J. E.

Åter prisstopp för tidskrifter

Efter framställning från priskontrollnämnden har regeringen förordnat att föreskrifterna om allmänt prisstopp fr. o. m. den 2 januari åter skall gälla vid försäljning av sådana periodiska tidskrifter som avses i 1 § 2:o tryckfrihetsförordningen, ävensom beträffande annonser intagna i tidskrifter eller modejournaler.

Som prisstoppsdag skall gälla den 1 januari i år.

KRITIK av fördumningsteorin

FÖRESTÄLLNINGEN om den civiliserade mänsklighetens fortskridande fördumning stöder sig huvudsakligen på antagandet att de s. k. högre samhällsgrupperna företer hög intelligens och låg fruktsamhet. Det finns först och främst skäl att diskutera de rent erfarenhetsmässiga grunderna till detta antagande.

Då intelligensmätningar för några årtionden sedan började praktiseras i större skala, särskilt i USA, tycktes deras resultat bestyrka en rad traditionella åsikter. Man ansåg sig kunna fastslå att intelligensen steg med den sociala standarden och att raser och nationaliteter som faktiskt var de styrande också på grund av sin begåvning förtjänade att vara det; negrerna befanns exempelvis ha vida lägre genomsnittlig intelligens än de vita. Men efter hand visade sig dessa slutsatser förhastade. De skillnader som till en början antogs bero på arv framstod vid grundligare undersökningar som beroende av miljö. Negrer som lever i nordstaterna har sålunda avsevärt högre intelligenspoäng än negrer i södern och ungefär samma poäng som vita i liknande social situation. För att klarlägga miljöns betydelse i fråga om socialgrupperna har skilda metoder använts; bland annat har man utfört intelligensmätningar på barn som genom adoption flyttas från en samhällsgrupp till en annan. Härvid har framgått att det är den sociala miljön, icke det sociala ursprunget som blir bestämmande för intelligensnivån inom en viss grupp. I nyare sammanfattande framställningar konstateras därför att nämnvärda intelligensskillnader mellan skilda raser eller samhällsklasser inte kan konstateras (t. ex. Klineberg, "Social Psychology", 1940, "Characteristics of the American Negro", 1944).

Självfallet innebär detta inte att intelligensen är beroende blott av miljö, inte av arv. För den enskilde är arvsanlagen av största betydelse. Men de vunna resultaten innebär att ärftligt betingade skillnader mellan vederbörande grupper (företagare och arbetare, vita och negrer) inte på denna punkt spelar någon nämnvärd roll. Det finns alltså praktiskt taget lika många begåvade, medelmåttor och dumma inom varje kategori. Saken kan också uttryckas så att intelligensen sådan den kommer till uttryck vid intelligensmätningarna till stor del är en produkt av miljön.

Även det andra ledet i den generella bevisföringen för fördumning är tvivelaktigt. Sannolikt har inom stora delar av Västerlandet fruktsamheten varit relativt låg inom de bättre situerade folkgrupperna. Sedan årtionden har man emellertid på många håll kunnat fastslå en rakt motsatt tendens; barnantalet stiger med standarden. För Stockholms del har detta gjorts troligt i arbeten av Edin och Boalt; liknande rön har gjorts vid en del specialundersökningar i Tyskland, England och USA. Av betydelse i detta sammanhang är också att de intellektuellt helt undermåliga enligt studier i Sverige och USA företer speciellt låg fruktsamhet. Att det finns flera sinnesslöa på anstalter nu än förr bevisar inte att utvecklingen är ogynnsam, utan endast — liksom de högre siffrorna på självmord — att förvaltning och statistisk blivit bättre.

Fördumningsteorin stödjes alltså inte av de allmänna erfarenheterna om befolkningens struktur och utveckling under senare tid. En belysning av de mera teoretiska problem som är aktuella i detta sammanhang är ägnad att stärka den kritiska positionen.

De forskare som framkastat hypotesen om fördumning går tydligen ut ifrån att en egenskap eller en grupp av egenskaper, som de betecknar som intelligens "i allmänhet", skulle avtaga genom försämring av arvsanlagen. Men vad menas med denna "allmänna" intelligens? Såsom sociologen George Lundberg framhåller i ett berömt arbete ("Foundations of Sociology", 1939) kan man med intelligensmätningar av denna typ endast få en uppfattning om i vad mån de undersöktas svar och reaktioner i en given social ordning betraktas som ändamålsenliga, "intelligenta". Att intelligenspoängen stiger med den sociala standarden är därför lika självklart som att man vid vägning finner högre siffror för tunga än för lätta personer. Viktigare i detta sammanhang är emellertid att själva innebörden av begreppet intelligens är bunden vid tid och miljö. Vad som är "intelligent" under ett skede är det inte med säkerhet under ett annat, och vetenskapen kan lika litet fastställa en optimal kvalitet för befolkningen "som den kan ge absoluta definitioner av det goda, det sanna och det sköna". Redan av detta skäl möter jämförelser mellan skilda generationers "allmänna" intelligens utomordentliga svårigheter — sådana jämförelser blir lätt antingen missvisande eller meningslösa. Den oklarhet som vidlåder begreppet "allmän" intelligens har för övrigt lett till en tendens bland forskarna att alltmera koncentrera intelligensproven på mera speciella och avgränsade egenskaper och färdigheter.

Härtill kommer, vad som redan förut antytts, att det är ytterligt svårt att på detta område skilja mellan arv och miljö. En följd härav blir att en del forskare talar om 50 proc. arv och 50 proc. miljö, andra om 75 och 25 osv. (hela detta sätt

Berömda kritiker berömmer

GÖTEBORGS-KOLORISTERNA

Gösta Sandels • Tor Bjurström • Ivan Ivarsson • Inge Schiöler
Åke Göransson • Nils Nilsson • Ragnar Sandberg

Gotthard Johansson i Sv. D.

"En både roligare och värdefullare typ av konstböcker än de monografier över ännu levande konstnärer av måttlig storleksordning... Illustreringen är riklig och i stort sett förträfflig, och även färgbilderna stå på ett par undantag när på en hög nivå. *Helhetsomdömet: julens bästa konstbok.*"

Sixten Strömbom i G. P.

"Från det lokalt begränsade målarkotteriets öden öppnas utblickar, där belysningen glimtvis faller över det konstnärligt typiska och det allmänmänskliga. *Kan man få ett mera övertygande vittnesbörd om att 'Göteborgskoloristerna' är ett sällsynt levande bidrag till vår moderna konstlitteratur.*"

Författare:
Axel L. Romdahl, Bertil Sundborg, Sten Karling och Sten Anjou.

Häftad 45:— Inbunden 52:— Bibliofilupplaga 150:—

RABÉN & SJÖGREN

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.